לחם ששאלו כהוגן ניתן להם כהוגן מכאן למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בלילה והאמר אביי [6]האי מאן דאית ליה סעודתא לא לאכלי' אלא ביממא כעין יממא קא אמרינן אמר רב אחא בר יעקב בתחלה היו ישראל דומין כתרנגולים שמנקרין באשפה עד שבא משה וקבע להם זמן סעודה [1]הבשר עודנו בין שיניהם וכתיב [2]עד חדש ימים הא כיצד בינונים לאלתר מתו רשעים מצטערין והולכין עד חדש ימים [3]וישטחו אמר ריש לקיש אל תקרי וישטחו אלא וישחטו מלמד שנתחייבו שונאיהן של ישראל שחיטה שטוח תנא משמיה דרבי יהושע בן קרחה אל תיקרי שטוח אלא שחוט מלמד שירד להם לישראל עם המן דבר שטעון שחיטה אמר רבי וכי מכאן אתה למד והלא כבר נאמר [4]וימטר עליהם כעפר שאר וכחול [5](הים) עוף כנף [6]ותניא [8]רבי אומר [5]וזבחת כאשר צויתיך מלמד שנצטוה משה על הושט ועל הקנה על רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה אלא מה תלמוד לומר שטוח מלמד שירד להם משטיחין משטיחין כתיב [6]לחם וכתיב [7]שמן וכתיב [8]דבש אמר רבי יוסי ברבי חנינא לנערים לחם לזקנים שמן לתינוקות דבש כתיב שליו וקרינן סליו אמר רבי חנינא צדיקים אוכלין אותו בשלוה רשעים אוכלין אותו ודומה להן כסילוין א"ר חנן בר רבא ד' מיני סליו הן ואלו הן שיכלי וקיבלי [7]ופסיוני ושליו מעליא דכולהו שיכלי גריעא דכולהו שליו והוי כציפורתא [8] ומותבינן לה בתנורא ותפח והוה מלי תנורא ומסקינן ליה אתליסר ריפי ואחרונה אינה נאכלת אלא ע"י תערובת רב יהודה משתכח ליה בי דני רב חסדא משתכח ליה בי ציבי רבא מייתי ליה ארסיה כל יומא [9] יומא חד לא אייתי אמר מאי האי סליק לאיגרא שמעיה לינוקא דקאמר [9]שמעתי ותרגז בטני אמר שמע מניה נח נפשיה דרב חסדא [10]ובדיל רבה אכיל תלמידא כתיב [10]ותעל שכבת הטל וכתיב [11]וברדת הטל אמר רבי יוסי ברבי חנינא טל מלמעלה וטל מלמטה ודומה כמו שמונה בקופסא דק מחוספס אמר ר"ל דבר שנימוח על פיסת היד רבי יוחנן אמר דבר שנבלע במאתים וארבעים ושמונה אברים מחוספס טובא הוי אמר רב נחמן בר יצחק [8]מחספס כתיב תנו רבנן [12]לחם אבירים אכל איש לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו דברי ר"ע וכשנאמרו דברים לפני רבי ישמעאל אמר להם צאו ואמרו לו לעקיבא עקיבא טעית וכי מלאכי השרת אוכלין לחם והלא כבר נאמר [13]לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי אלא מה אני מקיים אבירים לחם שנבלע במאתים וארבעים ושמונה אברים אלא מה אני מקיים [14]ויתד תהיה לך על אזניך [9](ויצאת שמה חוץ) דברים שתגרי אומות העולם מוכרין אותן להם ר"א בן פרטא אומר אף דברים שתגרי אומות העולם מוכרין להן מן מפיגן אלא מה אני מקיים ויתד תהיה לך על אזניך לאחר שסרחו אמר הקב"ה אני אמרתי יהיו כמלאכי השרת עכשיו אני מטריח אותם שלש פרסאות דכתיב [15]ויחנו על הירדן מבית הישימות עד אבל השטים ואמר רבה בר בר חנה [9]לדידי חזי לי ההוא אתרא והויא תלתא פרסי ותנא כשנפנין אין נפנין לא לפניהן ולא לצדדיהן אלא לאחוריהן [16]ועתה נפשנו יבשה אין כל אמרו עתיד מן זה [9] שתיפח במעיהם כלום יש ילוד אשה שמכנים ואינו מוציא [a] וכשנאמרו דברים לפני ר' ישמעאל אמר להם אל תקרי אבירים אלא איברים דבר שנבלע במאתים וארבעים ושמונה איברים אלא מה אני מקיים ויתד תהיה לך על אזניך בדברים שבאין להם ממדינה הים דבר אחר לחם אבירים אכל איש זה

לחם ששאלו כהוגן. שאי אפשר להיות בלא לחם: **ניתן להם כהוגן.** בבוקר שיש שהות להכינו: **בשר שאלו שלא כהוגן.** מתוך כרס מלאה שהרי מקנה רב היה להם: (ד) **שלא כהוגן.** ירד להם עם חשיכה שעה שאינה ראויה לתקן אותה עד שעת הסעודה (ט): **נעין יממא.** בארו האבוקה: **וקבע להם זמן סעודה.** בבקר ובערב: **שירד להם דבר שטעון שחיטה.** ומלמד שהשליו דבר שטעון שחיטה היה: **וזבחת כאשר צויתיך.** ולא מצינו בתורה ליוי הזביחה היאך מכאן אתה למד שנמסרו לו הלכות שחיטה על פה: **משטיחין.** השליו היה עשוי לפייהן על האדם משטיחין ליטרי"ש בלעז: **לחם יפה לבחורים ושמן לזקנים ודבש לתינוקות.** כתיב שמן כטעם לשד השמן ואין זה לשון שומן אלא לשון שמן לפיכך טעמו נקוד למעלה ומ"ש שלו נקוד פתח קטן ולפי שהוא סוף פסוק נהפך הסי"ן לינקד בקמץ גדול: **לסילוים.** קוליס בלשון ארמי: (ה) **ומוסקינן לה בתנורא.** כך מנהגם מרוב שומנו הוא נתפח ונעשה עב: (ה) נלעגות שפודיסם בתנור: **ופפח.** לנערים לחם לזקינים שמן לתינוקות דבש. **כתיב** שליו וקרינן סליו, לצדיקים בשלוה ולרשעים כסילוה, פיר' קוצים. השליו היה יורד, לרב יהודה אבי דני לרב חסדא אבי ציבי. **רבה** הוה מייתו ליה ההוא איירא בכל יומא מאגמא, יומא חד לא אשכח, סליק ההוא איירא לאיגרא שמע לההוא ינוקא דקאמר שמעתי ותרגז בטני וגו', אמר ש"מ נח נפשיה דרב חיסדא ובשביל רבה הוה אכיל תלמידא. **מחספס,** אמר ריש לקיש דבר שנימוח על פיסת היד. ר' יוחנן אמר מחספס חסר ו' כתיב בגימטריא רמ"ח הוי, מיכן שהיה המן נבלע ברמ"ח אברים. ת"ר לחם אבירים אכל איש, לחם הנבלע באבירים אבל המלאכים אינן אוכלין כלל. **ואפילו** דברים שתגרי האומות מוכרין להן ואוכלין אותן, היה המן מפיגן ולא היו צריכין לנקביהן, ומה אני מקיים ושבת וכסית את צאתך, לאחר שסרחו. אמר להן הקב"ה אני אמרתי תהיו לפני כמלאכים, עכשיו הריני מטריחכם ג' פרסאות עד שתצאו חוץ למחנה. ואמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי ההוא דוכתא והוה ג' פרסי אורך וג' פרסי רוחב. תנא כשהן נפנין לא נפנין לא [לפניהם ולא לצדיהן אלא לאחוריהן]

אתליסר ריפי. זו על זו ריפי ככרות: **ואחרונה אינה נאכלת.** מרוב השומן הנבלע בה וכל שכן העליונות: **משתכח ליה.** היו נמצאות לו בין חביותיו שהיו ממצאין לו מן השמים: **רב חסדא.** חמוה דרבא הוה ורבו הוה: **ובדיל רבה.** בזכות הרב היה אוכל התלמיד: **כתיב ותעל שכבת הטל.** והנה על פני המדבר כשהיה הטל עולה מן הארץ לקראת החמה כדרכו היה נראה על פני המדבר (ו) דק מחספס למדנו שהיה הטל מכסה את המן עד שעה שהטל עולה לקראת החמה וכתיב ירד המן עליו אלמא טל מלמטה: **קופסא.** אשקרו"ן בלעז: **נימח על פיסת היד.** מחוספס נוטריקון: **נבלע באיברים.** אינו יוצא מן המעייס: **נאחר שסרחו.** שנתלונו על כך שאמרו בלחם הקלוקל (במדבר כא): **לא לפניהם ולא לצדיהם.** שאין יודעים לאיזה לד ענייס הולכים: **אלא לאחוריהם.** דיודעים הם שלא יחזרו לאחוריהן ואותן שלפניה צריכין לצאת לסוף המחנה מאחור: זה

מלאכת שבת. הקשה ה"ר אפרים דהכא משמע דשמעה שחיטה לעוף מן תורה ולא מצינא לדרכי, ואילו במיר בסוף פרק הריני מזיר [כט, ב] פליגי התם ר' יוחנן וריש לקיש המדיר בנו במיר אי הוה מהלכה למשה מסיני או כדי לתקנו במצות, וקאמר התנאי עד מתי האיש מדיר את בנו במיר עד שיבא שתי וערות דברי רבי יהודה, וקאמר דב"ע [כדי] לתקנו וקאמר דב"ע [לעיל עד:], ג) [ל"ל ימים], ג) מולין כח. פס:, ד) [קדושין לא. ב"ק נה.], ה) בע"ז והיינו דאמרי אינשי בדיל וכו', ו) [עי' ברכות כה.], ז) [בקלא הוא קודש ויתד וכע"ו ומילקוט ליתא], ח) [עיתוסין נה: ע"ש], ט) [ד"ה בשר וד"ה שלא שייכים לדף עה.].

ט) הדבר נראה לענין בע"מ נפל בכלאן וע"ל לא ניכלה אלא בגילוח כעין יממא ולא יאכל אדם בשר בערב שנאמר וכו'. ג) בכמ"ר כאן כתיב ביום הכפורים וכו' מלמד שהשוה נקרא עניי. ואינו שייך לכאן, אלא לעיל עד ע"ב ומאלא שם.

תורה אור השלם

1. הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין שִׁנֵּיהֶם טֶרֶם יִכָּרֵת וְאַף יְיָ חָרָה בָעָם וַיַּךְ יְיָ בָּעָם מַכָּה רַבָּה מְאֹד: במדבר יא לג 2. עַד חֹדֶשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאַפְּכֶם וְהָיֶה לָכֶם לְזָרָא יַעַן כִּי מְאַסְתֶּם אֶת יְיָ אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וַתִּבְכּוּ לְפָנָיו לֵאמֹר לָמָּה זֶּה יָצָאנוּ מִמִּצְרָיִם: במדבר יא כ 3. וַיָּקָם הָעָם כָּל הַיּוֹם הַהוּא וְכָל הַלַּיְלָה וְכָל יוֹם הַמָּחֳרָת וַיַּאַסְפוּ אֶת הַשְּׂלָו הַמַּמְעִיט אָסַף עֲשָׂרָה חֳמָרִים וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שָׁטוֹחַ סָבִיבוֹת הַמַّחֲנֶה: במדבר יא לב 4. וַיַּמְטֵר עֲלֵיהֶם בָּעָפָר שְׂאֹר וְכַחוֹל יַמִּים עוֹף כָּנָף: תהלים עח כז 5. כִּי יִרְדֹּק מְעוּף הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנֶךָ אֲשֶׁר נָתַן יְיָ לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכֹל אַוַּת נַפְשֶׁךָ: דברים יב כא 6. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם וְיָצָא הָעָם וְלָקְטוּ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנַסֶּנּוּ הֲיֵלֵךְ בְּתוֹרָתִי אִם לֹא: שמות טז ד 7. שָׁטוּ הָעָם וְלָקְטוּ וְטָחֲנוּ בָרֵחַיִם אוֹ דָכוּ בַּמְּדֹכָה וּבִשְּׁלוּ בַּפָּרוּר וְעָשׂוּ אֹתוֹ עֻגוֹת וְהָיָה טַעְמוֹ כְּטַעַם לְשַׁד הַשָּׁמֶן: במדבר יא ח 8. וַיִּקְרְאוּ בֵית יִשְׂרָאֵל אֶת שְׁמוֹ מָן וְהוּא כְּזֶרַע גַּד לָבָן וְטַעְמוֹ כְּצַפִּיחַת בְּדְבָשׁ: שמות טז לא 9. שָׁמַעְתִּי וְתִרְגַּז בִּטְנִי לְקוֹל צְלָלוֹ שִׂפָתַי יָבוֹא רָקָב בְּעַצְמִי וְתַחְתַּי אֶרְגַּז אֲשֶׁר אָנוּחַ לְיוֹם צָרָה לַעֲלוֹת לְעַם יְגוּדֶנּוּ: חבקוק ג טז 10. וְתַעַל שִׁכְבַת הַטָּל וְהִנֵּה עַל פְּנֵי הַמִّדְבָּר דָּק מְחֹסְפָּס דָּק כַּכֹּפֶר עַל הָאָרֶץ: שמות טז יד 11. וּבְרֶדֶת הַטַּל עַל הַמַّחֲנֶה לַיְלָה יֵרֵד הַמָּן עָלָיו: במדבר יא ט 12. לֶחֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ צֵידָה שָׁלַח לָהֶם לְשֹׂבַע: תהלים עח כה 13. בַּעֲלוֹתִי הָהָרָה לִקַּחַת לוּחֹת הָאֲבָנִים לוּחֹת הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת יְיָ עִמָּכֶם וָאֵשֵׁב בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא שָׁתִיתִי: דברים ט ט 14. וָיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אָזְנֶךָ וְהָיָה בְּחַפְרְתָּה בָּהּ וְשַׁבְתָּ וְכִסִּיתָ אֶת צֵאָתֶךָ: דברים כג יד 15. וַיַּחֲנוּ עַל הַיַּרְדֵּן מִבֵּית הַיְשִׁמֹת עַד אָבֵל הַשִּׁטִּים בְּעַרְבֹת מוֹאָב: במדבר לג מט 16. וְעַתָּה נַפְשֵׁנוּ יְבֵשָׁה אֵין כֹּל בִּלְתִּי אֶל הַמָּן עֵינֵינוּ: במדבר יא ו

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ח מהלכות שחיטה הל' ד וסל' ט טור"ד סימן ח:

גליון הש"ס

גמ' מחספס כתיב. כעין זה לעיל לח ע"ב ומגילה טו ע"ב שבת כח ע"ב סוכה ט ע"ב יבמות סה ע"ב הוריות ד ע"ח:

הגהות הב"ח

(ה) גמ' גריעא דכולהו שליו והויא כציפורתא ומלאו ליה ומותבינן לה בתנורא ותפח ורבי עד דמלי תנורא ומסקין ליה ומותבינן ליה אתליסר ריפי ובתרייתא דכולהו אינה נאכלת אלא ע"י: (ו) שם מייתי ליה אריסיה כל יומא מאגמא יומא חד לא אייתי ליה אמר מאי האי: (ז) שם אמרו עמיד מן זה שיתפח בעמיסס ויהרגם כלוס יש ילוד אשה: (ד) רש"י ד"ה בשר כו' היה להם הס"ד ואח"כ מה"ד ניתן להם אלא כהוגן: (ה) ד"ה ומותבינן כו' מנהגם לתת שפודיסם: (ו) ד"ה כתיב כו' נראה על פני המדבר המן דק:

הגהות הגר"א

[א] גמרא (וכשנאמרו כו' עד ממדינת הים) תפ"מ:

רבינו חננאל

לימדה תורה דרך ארץ שכל מי שיש לו סעודה לא ניכלה אלא ג) ביממא כעין ליליא. לא יאכל אדם בשר בערב, שנאמר בתת ה' לכם [בערב] בשר לאכול כו'. בתחלה היו ישראל דומין כתרנגולין שמנקרין באשפה, עד שבא משה ותיקן להם זמן סעודה. **תניא** ר' אומר מה ת"ל [ובחבת] כאשר צויתיך ואכלת, מלמד שנצטוה משה על הושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה. ומה ת"ל שטוח, שירד להן משטוחין משטוחין.3) **כתיב** לחם וכתיב שמן וכתיב דבש, הא כיצד, לנערים לחם לזקינים שמן לתינוקות דבש. **כתיב** שליו וקרינן סליו, לצדיקים בשלוה ולרשעים כסילוה, פיר' קוצים. השליו היה יורד, לרב יהודה אבי דני לרב חסדא אבי ציבי. **רבה** הוה מייתו ליה ההוא איירא בכל יומא מאגמא, יומא חד לא אשכח, סליק ההוא איירא לאיגרא שמע לההוא ינוקא דקאמר שמעתי ותרגז בטני וגו', אמר ש"מ נח נפשיה דרב חיסדא ובשביל רבה הוה אכיל תלמידא. **מחספס,** אמר ריש לקיש דבר שנימוח על פיסת היד. ר' יוחנן אמר מחספס חסר ו' כתיב בגימטריא רמ"ח הוי, מיכן שהיה המן נבלע ברמ"ח אברים. ת"ר לחם אבירים אכל איש, לחם הנבלע באבירים אבל המלאכים אינן אוכלין כלל. **ואפילו** דברים שתגרי האומות מוכרין להן ואוכלין אותן, היה המן מפיגן ולא היו צריכין לנקביהן, ומה אני מקיים ושבת וכסית את צאתך, לאחר שסרחו. אמר להן הקב"ה אני אמרתי תהיו לפני כמלאכים, עכשיו הריני מטריחכם

מסורת הש"ס

ג) [לעיל עד:], ד) [קדושין לא. ב"ק נה.], ה) בע"ז והיינו דאמרי אינשי בדיל וכו', ו) [עי' ברכות כה.], ז) [בקלא הוא קודש ויתד וכע"ו ומילקוט ליתא], ח) [עיתוסין נה: ע"ש], ט) [ד"ה בשר וד"ה שלא שייכים לדף עה.].

לעזי רש"י

ליטריד"ש [ליטיריי"ש]. מפורר, שכבה. אישקרו"ן. קופסה (בעיקר לתכשיטים).

מוסף רש"י

כעין יממא. שאין סעודה חשובה אלא במקום אור כעין יממא (שבת כה:). **כאשר צויתיך.** מכלל שנצטוה בעל פה הלכות שחיטה, שהרי בתורה לא מצינו שלוהו (חולין פה:) למד שנתפרסם לו מנות שחיטה על פה היאיך עוהו בכתב (שם כח:). על רוב אחד כו'. נאו מקבת יליף, אלא כלומר על הלכות שחיטה נצטווה (שם). ופסיוני. מין שליו שקורין פילדי"ן (ב"ק נה.) עוף חשוב ומצוי מין שליו שירד במדבר (קדושין לא.). ויחנו על הירדן. בממנה ישראל כתיב (עירובין נה:). אין נפנין לא לפניהן. מוך לנגן, שמא יצא הענן והאמון שם, ולא לצדדיהן. מוך לנגן, שאין יודעין אנה יפנה הענן לעבור, אלא לאחוריהן. מוך לנגן, דודאי לא יחזור הענן לאחוריו (שם).

תוס' ישנים

מלאכת שנצטוה משה על השחיטה. הקשה ה"ר אפרים דהכא משמע דשמעה שחיטה לעוף מן תורה ולא מצינא לדרכי, ואילו במיר בסוף פרק הריני מזיר [כט, ב] פליגי התם ר' יוחנן וריש לקיש המדיר בנו במיר אי הוה מהלכה למשה מסיני או כדי לתקנו במצות, וקאמר התנאי עד מתי האיש מדיר את בנו במיר עד שיבא שתי וערות דברי רבי יהודה, וקאמר דב"ע [כדי] לתקנו וקאמר דב"ע [לעיל עד:], ג) [ל"ל ימים], ג) מולין כח. פס:, ד) [קדושין לא. ב"ק נה.], ה) בע"ז והיינו דאמרי אינשי בדיל וכו', ו) [עי' ברכות כה.], ז) [בקלא הוא קודש ויתד וכע"ו ומילקוט ליתא], ח) [עיתוסין נה: ע"ש], ט) [ד"ה בשר וד"ה שלא שייכים לדף עה.].

זה יהושע. שעלה עם משה עד תחומי הסר שנאמר (שמות כד) ויקם משה ויהושע משרתו ויעל משה אל הר (1) סיני והמתין לו יהושע שם כל מ' יום שנאמר וישמע יהושע את קול העם ברעם למדנו שלא היה עמהם ושם היה יורד לו מן כנגד כל ישראל: **עד מתי אתה מגנב דגיים ומניח עליונו.** מאין לך: **חמש עשרה אמה מלמעלה.** אם תאמר מלמעלה לארץ ולא פירש הסר לו בנקעה וכי חמש עשרה הסר. וכו': **היכה היכי סגיא.** היאך עלתה לראשי הסרים אלא על כרחך מלמעל' דקרא מן (2) השמים הוא והכי קאמר על ידי גשמים גברו ט"ו אמה ומן התהום יצאו תהלה למעלות הנקעות והשפלות עד שהשוו לראשי הסרים: **מרובה.** רבה על חברתה מדה טובה מרובה על הרעה חמש מאות פה שבמדה טובה נאמר (שם לד) ועלר חסד לאלפים ובמדת פורענות הוא אומר על שלשים ועל רבעים אף כאן מדת הטוב של יוידע המן רבתה על יוידע המכול: **במדה פורענות הוא אומר וארובות השמים.** לא ירד מבול אלא דרך שמי ארובות: **ובמדה טובה הוא אומר דלתי שמים פתח.** ותנא כמה ארובות יש באויר אלא ארבע הרי לג' דלתות ח' ארובות ואחרי שעתי ארובות הורידו גשמים גובה ט"ו אמה ח' ארובות הורידו מן שמים אמות שהרי אמרת מדה טובה מרובה על של פורענות וכ"ש שאינה ממועטת הימנה: **הא לא דמיא.** אדר' אלעזר המודעי קאי: **פתיחה פתיחה גמר.** מה פתיחה האמורה בארובות המבול ט"ו לג' ארובות אף פתיחה האמורה בדלתות המן ט"ו אמה לכל ג' ארובות: **ונעשו.** דמומש הפקודים ואף בעשור דשור אז כסב שבת שבתון וגו' בכולהו כתיב תענו ועניתם: **אגיגרון.** מין מאכל שנותנין בו יין וכמה מקומות שניו בתוספ' (3) אגיגרון ואכסיגרון שנותנין בו יין ושמן: **מיא דסילקא.** מים ששלקו בהן תרדין: **דכולהו שלקי.** של שאר מיני ירקי: **מידי דמשכר.** ואין שכרות דרך אכילה: **קעילית.** שם מקום: מייב

הני חמשה ענויין כנגד מי. תימה לי דהכא קאמר שתמש דהש"ס דאמשה הויין וכשמון פריך שתמש דהש"ס ואלן שיתא תנן וי"ל דהא דקאמר הכא הני ה' עניין כנגד מי לאו שתמש דהש"ס קאמר לה אלא מילתיה דרב חסדא היא הכל וכי שאי גווגא איכא בריש פרק אלו מציאות (ב"מ דף כא.) (4) דמיבעיא ליה וכמה א"ר יצחק קב בארבע אמות ובתר הכי פריך אי דרך נפילה אפילו טובא נמי כו' וא"כ מאי קמיבעיא ליה מעיקרא וכמה לימא דרך נפילה ואפילו טובא אלא רבי יצחק הוא דקאמר וכמה וכה"ג יש לפרש בפרק לא יחפור (ב"ב דף כב:) גבי וכמה [א"ר ייבא] כמלא רחב חלון (5):

ובעשור אף בעשור שבת שבתון ושבת שבתון והיתה לכם. כך היא הגירסא ברוב ספרים ודבר תימה היא מאד דלא מייתי להו כסדר שהם כתובים בתורה אלא לגמרי מלמטה למעלה קא מייתי להו ובעשור בפרשת פינחס ואף בעשור שבת שבתון בפרשת אמור אל הכהנים ושבת שבתון והיתה לכם בתחרי מות אלא שהיתה לכם כתיב בריש וי"ל דלהכי מייתי ובעשור בריש משום דמיניה נפקא לן לעיל (דף עד:) פירושו דעיני דלמר לעיל יכול יהא בתמה ובגנה ולטער ת"ל כל מלאכה לא תעשו והיינו הוא קרא דובעשור דכתיב ביה ועניתם את נפשותיכם כל מלאכה לא תעשו וכיון דכתיב לבסוף קא מייתי לכולהו מלמטה למעלה ויש ספרים שגורסין שבת שבתון אף בעשור ובעשור והיתה לכם ועל אותה גירסא אין אדם יכול ליתן טעם:

הני חמשה הוו ואנן שיתא תנן. תימה לי דבקראי נמי כתיבי שיתא תרי בתחרי מות ושלא בתמוד אל הכהנים ותד בפינחס וי"ל דכי כל הנפש אשר לא תעוגה לא קא תשיב דלא קתשיב אלא ליוויין תענו ועניתם אבל הא דלא ליוויי הוא לא קא תשיב:

גמר

יב א מייי פ"ז מהלכות ביאת מקדש הל' ב:

רבינו חננאל

ולמה לא היה המן יורד להן פעם אחת בשנה, ואסיקנא מפני שיהו מכוונין לבם לאביהם שבשמים בכל יום. שמי שהיה לו כמה בנים היה דואג ואמר אם לא ירד המן למחר הרי אני ובני מתין ברעב, ונמצא תמיד מכוין לבו לשמים. דבר אחר מפני משוי הדרך. **במבול** כתיב וארובות השמים נפתחו, וכתיב חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים. וגמרי דארבע ארובות שיעור הדלת, תנא כמה ארובות יש בדלת ארבע, וכתיב במן ודלתי שמים פתח וימטר עליהן מן לאכול, ונמצא בשתי ארובות ט"ו אמה, על כל ארובה ז' אמות וחצי. ובב' דלתות ח' ארובות, על כל ארובה שבע [אמות] וחצי, ונמצא גוהבו של מן ששים אמה. ואסיקנא ר' אלעזר בגזירה שוה גמר, התם כתיב וארובות השמים נפתחו והכא כתיב ודלתי שמים פתח, מה פתיחה דהתם שבע אמות ומחצה על כל ארובה, אף פתיחה דהכא שבע אמות ומחצה על כל ארובה. **תניא** איסי בר יהודה אומר מן שירד לישראל היה מתגבר ועולה עד שרואין אותו מלכי מזרח ומערב, שנאמר תערוך לפני שלחן נגד צוררי וגו'. דדייק אביי מהא דאיסי דאמר המן היה מתגבר ועולה בחשבון תערוך כדי שיראו אותו הכל. כסא דדוד לעלמא דאתי שיעורו כחשבון רויה רכ"א לוג. **יום הכפורים** אסור באכילה ובשתיה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה. אוקימנא לאכילה ושתייה חדא, והני ד' הא חמשה כנגד [חמשה] ענויין שבתורה. **חד** (6) בעשור, וחד ובעשור ג' אך בעשור ד' שבת שבתון ה' שבת שבתון. בהני כולהו כתיב עניו. חמשה כנגד חמשה. **ואסיקנא** דשתיה בכלל אכילה היא שנאמר כל נפש מכם לא תאכל דם. וחוב מדכתיב ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן וביין ובשכר וגו', הא שתיה וקא קרי ליה אכלת כו', עד

(6) דהיינו לכם לתוקפ עולם בעשור לחודש דכתיב בפ' אחרי מות וגו'ילכפת דגיגו אל הממוות מכל הגילכפות שנמצאו כאן.

תוס' ישנים

דנין איש מאיש. והא דכתיב מכל אים אלכיים אין דנין אלא מאים אחתא. **מאתן ועשרים וחד לוגא.** שהיא מדה קטנה (שכלה) [ושפלה] הכתוב בתורה.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ועוד תימה היכי סגיא אלא מעיקרא כתיב נקעו כל מעיינות: (ב) שם הוי אומר מדה טובה מרובה ממדת פורענות: (ג) שם ודגן שמים נתן לנו ותנא כמה אמות: (ד) שם ונפיש לה טפי אלא ר"א המודעי: (ה) שם וגיין ובכהכ שכר ויין שמים הוא וקרייה: (ו) רש"י ד"ה זה יהושע וכו' אל הר האלהים והמתין:

מוסף רש"י

ודילמא דאכילה על ידי אניגרון. שהוא מין מאכל, כדתניא בתוספתא דפיאה הביאו לפניו אניגרון ואכסיגרון ועליהן פלפלין שמוקים וגרגלין נתת לתוכן יין כדתניא בתוספתא דדמאי אי תרומת יין לתוך אניגרון ואכסיגרון (שבועות כג.). **מיא דסילקא.** תבשיל של תרדין (שם) מים ששלקו בהן תרדין (ברכות לה:). **דכולהו שלקי.** שלקות של ירק (שבועות שם) כל מיני ירק שלוק (ברכות שם). **מידי דמשכר.** לומר דרך שכרות (שבועות שם). **ודלמא דבילה קעילית.** דלמא ושכר דקא לאו מין קאי אלא דבילה קעילית קאמר שהיא משכרת, קעילית על שם מקומה (שם). **אכל דבילה קעילית.** הגדילה באותו מקום ומשכרת כיין (בכורות מח:). **דבש.** מי"ד בלע"ז מיס ודבש שוקין כיחד (שם).

מוסף תוספות

א. [ד]בני רכמה ובתר הכי פריך והתנן ארבע אמות, וי"ל דרב ייבא גופיה בעי רכמה ולא במרא. תוס' ב"ב כב: ד"ה וכמה.

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה קְרָא לְךָ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ וְסָמַכְתָּ אֶת יָדְךָ עָלָיו: במדבר כז יח
2. וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנִיו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: במדבר יב ג
3. חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מִלְּמַעְלָה גָּבְרוּ הַמָּיִם וַיְכַסּוּ הֶהָרִים: בראשית ז כ
4. בַּשָּׁנָה שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל מַעְיְנֹת תְּהוֹם רַבָּה וַאֲרֻבֹּת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ: בראשית ז יא
5. וְיָצוּ שֹׁחֲקִים מִמַּעַל וּדְלָתֵי שָׁמַיִם פָּתָח: וַיַּמְטֵר עֲלֵיהֶם מָן לֶאֱכֹל וּדְגַן שָׁמַיִם נָתַן לָמוֹ: תהלים עח כג-כד
6. תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד צֹרְרָי דָּשַׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי כוֹסִי רְוָיָה: תהלים כג ה
7. וּבָעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפֻּרִים הוּא מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה לַיְיָ: ויקרא כג כז
8. אַךְ בָּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפֻּרִים הוּא מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ: במדבר כט ז
9. שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן הוא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב מֵעֶרֶב עַד עֶרֶב תִּשְׁבְּתוּ שַׁבַּתְּכֶם: ויקרא כג לב
10. שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן הִיא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם: ויקרא טז לא
11. וְהָיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בָּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תְּעַנּוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם וְכָל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ הָאֶזְרָח וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם: ויקרא טז כט
12. וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים: דברים יד כג
13. וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ בַּבָּקָר וּבַצֹּאן וּבַיַּיִן וּבַשֵּׁכָר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָׁם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ: דברים יד כו

אם כן נפיש ליהו טפי. שהיא גוזרו יותר מס' אמה, שהרי מתנה ישראל ג' פרקפות ומס' יום יש מתק"ס שעות, וכיון דבתמק"ס שעות נפל לכל העולם כולו כמידת ס' אמה לג' אמה, ת"כ נפל לכל אחת מן הפעות (כמהלך) [למהלך] ג' פרקפות לת' אלוכות [ויותר מס' אמות], שהעולם שם מאות שנה וכל יום (מ"מ) [מהס] יש מהלך י' פרקפות והוו יותר מס' אמה לפי שהגון זה. **הני חמשה** ענויין בנגד מי כו'. לעיל בתמצה פירשתי שהם שהדרגון וכן משמע נמי מדלעיל מתמן לגולהו אקרא דשבתון שנות, והכא נעי כנגד מי, משמע שאין להם עיקר מן התורה.

יב ב מייי פ"ז מהלכות ביאת מקדש הל' ג:

עו: יום הכיפורים פרק שמיני יומא

גמר שבר שבר מנזיר. ואם תאמר לרבי יהודה דלא יליף גזירה שוה[א] בגבייתא פרק אמרו לו (כריתות דף יג.): מנלן ליה דשמיה בכלל אכילה יש לומר מסברא כדאמרינן בפ"ג דשבועות (דף כב.): אינעבוי אימת קרא אינעבוי אימת סברא אבע"מ סברא כדאמרי אינשי תא ונטעום מידי ואזלי ואכלי ואשתו[ב] א"ג נראה לי נהי דלגבי ביאת מקדש לא יליף שכר שכר מנזיר לחייב אפי' בשאר משכרין הכא גבי מעשר שני הוה יליף גזירה שוה דהתם טעמא רבה איכא דלא יליף משום דשמויי יין גמאי הוא ליכנס שכור לפניס דאפילו לפני מלך בשר ודם אין עושין כן כ"ש לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה וכיון דטעמא מש"ה הוא מה לי יין מה לי שאר משכרין אבל בעלמא מודה דגמרינן מנזיר תדע דהא הכא אליבא דמ"ד אכל דבילה קעילית ונכנס למקדש חייב דהיינו רבי יהודה מסקינן גמר שכר שכר מנזיר אלמא דמודה רבי יהודה הכא כדפרי' וניחא נמי הא דקשה אדגמרת מנזיר גגמר ומתקדש אפילו שאר משכרין אלא ודאי לא גמרינן מקדש מעלמא ולא בעלמא גמרינן מינה דטעמא דהתם הוי כדפרי' והא לא שייך בעלמא[ג] ואם תאמר דהשתא מסקינן הכא דדבילה קעילית אין נקחת בכסף מעשר ובפרק בכל מערבין (עירובין דף מ:): לא משמע הכי דדרשינן ביין לרבות שלוקחין יין אגב קנקנו בשכר מלמד שלוקחין תמד משהמתין ומפרש התם דצריכי דאי כתב רחמנא בשכר ה"א דבילה קעילית [כתב רחמנא יין ע"ג קנקנו וכ"ש דבילה קעילית] ואייתר לן בשכר לתמד משהמתין וע"ק מנלן התם לגמרא כל הני דרשות ביין שלוקחין יין אגב קנקנו בשכר לתמד משהמתין בבקר ע"ג עורו בגאן ע"ג גיזותיו והא לריכי לגמרא מיניהו כללי ופרטי לכל הפחות תרתי מיניהו לריכי חד בעלי חיים וחד שאינן בעלי חיים דאי כתב רחמנא יין ושכר ה"א גידולי קרקע ממש דווקא ואי כתב רחמנא בבקר ובגאן ה"א בעלי חיים אין שאין בעלי חיים לא כדאמרינן בפרק קמא דקדושין (דף יח.) גבי הענקה[ג] וי"ל דהתם לאו מביין ושכר ובבקר ובגאן קא דריש אלא מיתורא דביתי"ן דהוה מצי למיכתב יין ושכר בקר ואגאן והשתא ניחא דשמעתא דבכלל שכר דקרא לא הוי דבילה קעילית[ד] וא"ת ולמה לי לרבויי התם דבילה קעילית מיפוק ליה מכעין הפרט דהוי פרי מפרי וגידולי קרקע וי"ל דשמא איכא דאכילה ולא חשיבא פרי כולי האי[ה] וא"ת הכא דפריך ואימא דבילה קעילית ליתי מיין לאגב קנקנו נפקא דלאיתא בפ' בכל מערבין (דף מ:) ונראה לי דשפיר פריך לא מיין לאגב קנקנו נימא דאיכא בפני עצמה מכסף אגב בהבלעה דומיא דיין לאגב קנקנו כדמשמע התם דכל הנך דמרבינן מדרש' דביתי"ן איכא נקחת בעייניהו אלא בהבלעה והכי פריך ואימא דשכר גופיה מייתי בדבילה קעילית ותהיה נקחת בפני עצמה בלא הבלעה וא"ת[ו] אמאי לא גמרינן דשתיה בכלל אכילה מדכתיב בשכר ודרשינן מיניה תמד משהמתין ואמר רחמנא ואכלת וי"ל ע"ש לגיגרון[ז] לא נמי יש לומר ואכלת לא קאי אלא אגופיה ולא אאמאי דמרבינן מדרש' דביתי"ן תדע דהא יין לאגב קנקנו ובקר לאגב עורו ולאגן לאגב גיזותיו לא שייך בהו אכילה ואם תאמר כי גמרינן שכר שכר מנזיר דשכר חמרא הוא מנלן דשתיה בכלל אכילה היא דילמא ביין קיום הבא משנייר להכי כתב ואכלת וכי האי גוונא פריך בפרק קמא דסוכה (דף יב.) בגמ' דזה הכלל וכו' ויש לומר דילמא לא חזי לאכילה אלא שורין אותו במים ושותין ועוד מאי קמ"ל קרא ועוד דגמרינן מנזיר מה התם בכל מיני יין אסור דכתיב מכל אשר יעשה מגפן וגו' אף שכר דהכא: **ומנלן** דחשיבא עליה בעיני דכתיב אל תירא דניאל וגו'. ואין

חייב. משום שכר אל תשת (ויקרא י): **אף לאן יין.** וביין אין שכרות אלא בשתייתו: **אסור בכל מיני משקה.** בפירות חדשים בתפוחים בענבים: **ומוסר ביין.** בן אלעזרים ט): **ופירוש יונוב בתולות.** זה יין שהוא שהוא משכר את האדם לגלות סתרי לבו האטומים כבתולה: **הבא מן הפירות.** מן הענבים והכי קאמר קרא הענבים יוציאו לכם דבר אשר יונוב בתולות: **ופירוש יקביך יפרוצו.** וכל יקב שבמקרא הוא הבור שלפני הגת ושם אין הענבים נתונים אלא היין: **דבר הבא מפירוש וכו'.** והכי קאמר קרא ענבים יהיו לך המפריליים יקביך ביין ולעולם אין היין נקרא פירוש אלא הענבים: **והכתיב יין ופירוש יקח לב.** ואכילת ענבים אינה משכרת: **הלך אחר לשון בני אדם.** ואין דרכן לקרות את היין פירוש לכך מותר ביין: **שמביא יגון.** ע"י היין רב הגיאוף ופורענות באה לעולם. יין לשון תאניה ויללה: **זכה.** לשתות לפי מדה: **נעשה רשע.** משתקר בו בחכמה: **כפיב ישמח.** בפי"ן לשון שמחה וקריגן יין ישמח לשון שמחה: **פקחין.** פקחוני עשאוני פקח: **דחיטי דרייחא.** חטים גאות ונקיות כדמתרגמינן את בגדי עשו החמודות (בראשית מ): **לריחתא:** **דומיא דשמן.** מיס בקרבו דכתיבי בקרא דומיא דכשמן בעצמותיו מה שמן מבחוץ סכין אותו ומגבנא בעצמותיו אף מיס בקרבו הנגבעות דרך החוץ על ידי רחיצה: **שהיא כשפיה.** אלמא מיס בקרא שתיה הוא ושמן הוא דליף ממיס ואת ילפת מיס משמן: **אלא אמר רב אשי רחילה מגופיה דקרא.** דדניאל דגבי סיכה נפקא לן מרבויא לגיסא וסוך לא סכתי ומלי למכתב ולא סכתי: **ואני באתי בדבריך.** סיפיה דההוא קרא דלעיל אל תירא דניאל וגו' ואני באתי בדבריך ונכנסתי לעזר הפרגוד בשבילך: **מאי ואני באתי.** מתי נגרש ממוכו שהולרך ליכנס: לגוש

(חייב) אלא יליף שכר[1] שכר מנזיר מה להלן יין אף כאן יין ותירוש חמרא הוא והתניא[א] הנודר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביין ולאו חמרא הוא והכתיב[2] ותירוש ינובב בתולות דבר הבא מן התירוש ינובב בתולות והכתיב[3] ותירוש יקביך יפרוצו דבר הבא מן התירוש יקביך יפרוצו והא כתיב[4] זנות ויין ותירוש יקח לב אלא דכולי עלמא תירוש חמרא הוא[5] ובנדרים[6] הלך אחר לשון בני אדם ואמאי קרי ליה יין ואמאי קרי ליה תירוש יין שמביא יללה לעולם תירוש שכל המתגרה בו נעשה רש[ב] רב כהנא רמי כתיב[5] תירש וקרינן תירוש זכה נעשה ראש לא זכה נעשה רש[ג] (והיינו דרבא דרבא) רמי כתיב[6] ישמח וקרינן ישמח זכה משמחו לא זכה משממו והיינו דאמר רבא[ד] חמרא וריחני פקחין רחיצה וסיכה מנא לן דאיקרי עינוי דכתיב[7] לחם חמודות לא אכלתי ובשר ויין לא בא אל פי וסוך לא סכתי מאי לחם חמודות לא אכלתי אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת אפילו נהמא דחיטי דכייתא לא אכל ומנא לן דחשיב כעינוי דכתיב[8] ויאמר אלי אל תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך ואני באתי בדבריך[ה] (כי חמודות אתה) אשכחן סיכה רחיצה מנא לן אמר רב זוטרא ברבי טוביה אמר קרא[9] ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו ואימא כשתיה דומיא דשמן מה שמן מאבראי אף מים מאבראי והא תנא איפכא קא נסיב לה דתנן[ו] מנין לסיכה שהיא כשתיה ביום הכפורים אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר[ז] ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו אלא אמר רב אשי רחיצה מגופיה דקרא שמיע ליה דכתיב וסוך לא סכתי מאי ואני באתי בדבריך היינו דכתיב[10] ושבעים איש מזקני [בית] ישראל ויאזניהו בן שפן עומד בתוכם עומדים לפניהם ואיש מקטרתו בידו ועתר ענן הקטורת עולה[ח] [11] וישלח תבנית יד ויקחני בציצת ראשי ותשא אתי רוח בין הארץ ובין השמים ותבא אותי ירושלימה במראות אלהים אל פתח שער הפנימית הפונה צפונה אשר שם

חייב. משום שכר אל תשת (ויקרא י): **אף לאן יין.** וביין אין שכרות אלא בשתייתו: **אסור בכל מיני משקה.** בפירות חדשים בתפוחים בענבים: **ומוסר ביין.** בן אלעזרים ט): **ופירוש יונוב בתולות.** זה יין שהוא שהוא משכר את האדם לגלות סתרי לבו האטומים כבתולה: **הבא מן הפירות.** מן הענבים והכי קאמר קרא הענבים יוציאו לכם דבר אשר יונוב בתולות: **ופירוש יקביך יפרוצו.** וכל יקב שבמקרא הוא הבור שלפני הגת ושם אין הענבים נתונים אלא היין: **דבר הבא מפירוש וכו'.** והכי קאמר קרא הענבים יהיו לך המפריליים יקביך ביין ולעולם אין היין נקרא פירוש אלא הענבים: **והכתיב יין ופירוש יקח לב.** ואכילת ענבים אינה משכרת: **הלך אחר לשון בני אדם.** ואין דרכן לקרות את היין פירוש לכך מותר ביין: **שמביא יגון.** ע"י היין רב הגיאוף ופורענות באה לעולם. יין לשון תאניה ויללה: **זכה.** לשתות לפי מדה: **נעשה רשע.** משתקר בו בחכמה: **כפיב ישמח.** בפי"ן לשון שמחה וקריגן יין ישמח לשון שמחה: **פקחין.** פקחוני עשאוני פקח: **דחיטי דרייחא.** חטים גאות ונקיות כדמתרגמינן את בגדי עשו החמודות (בראשית מ): **לריחתא:** **דומיא דשמן.** מיס בקרבו דכתיבי בקרא דומיא דכשמן בעצמותיו מה שמן מבחוץ סכין אותו ומגבנא בעצמותיו אף מיס בקרבו הנגבעות דרך החוץ על ידי רחיצה: **שהיא כשפיה.** אלמא מיס בקרא שתיה הוא ושמן הוא דליף ממיס ואת ילפת מיס משמן: **אלא אמר רב אשי רחילה מגופיה דקרא.** דדניאל דגבי סיכה נפקא לן מרבויא לגיסא וסוך לא סכתי ומלי למכתב ולא סכתי: **ואני באתי בדבריך.** סיפיה דההוא קרא דלעיל אל תירא דניאל וגו' ואני באתי בדבריך ונכנסתי לעזר הפרגוד בשבילך: **מאי ואני באתי.** מתי נגרש ממוכו שהולרך ליכנס: לגוש

ג) [בכריתות איתא לוקה], ד) נדרים ל: וש"נ, ה) סנהדרין ע., ו) [ל"ל רבא דמי כ"ל בסנהדרין שם], ז) גם זה שם: והוריות יג., ח) רש"ש, ט) שבת פו., י) [נדה נב.], יא) [ל"ל וכתיב ויאכלת כו'], יב) [כדאיתא בברכות מ:, נדה מ. יין בן מ' יום שנתנסך וכו'], יג) [ובפנדעות כג. תילנו עוד ע"פ ירושלמי].

תורה אור השלם

1. מַיִן וְשֵׁכָר אַל תֵּשְׁתֶּה יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר אַל יִשְׁתֶּה וְכֹל מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים לַחִים וִיבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל: במדבר ו ג
2. כִּי מַה טּוּבוֹ וּמַה יָּפְיוֹ דָּגָן בְּחוּרִים וְתִירוֹשׁ יְנוֹבֵב בְּתֻלּוֹת: זכריה ט יז
3. וְיֶמֶלְאוּ אֲסָמֶיךָ שָׂבָע וְתִירוֹשׁ יִקְבֶיךָ יִפְרָצוּ: משלי ג י
4. זְנוּת וְיַיִן וְתִירוֹשׁ יִקַּח לֵב: הושע ד יא
5. וַיִּתֶן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ: בראשית כז כח
6. וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן וְלֶחֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד: תהלים קד טו
7. לֶחֶם חֲמֻדוֹת לֹא אֶכֹלְתִּי וּבָשָׂר וָיַיִן לֹא בָא אֶל פִּי וְסוֹךְ לֹא סָכְתִּי עַד מְלֹאת שְׁלֹשֶׁת שָׁבֻעִים יָמִים: דניאל י ג
8. וַיֹּאמֶר אֵלַי אַל תִּירָא דָּנִיֵּאל כִּי מִן הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר נָתַתָּ אֶת לִבְּךָ לְהָבִין וּלְהִתְעַנּוֹת לִפְנֵי אֱלֹהֶיךָ נִשְׁמְעוּ דְבָרֶיךָ וְאָנִי בָּאתִי בְּדִבְרֶיךָ: דניאל י יב
9. וְלִבְשׁ קְלָלָה כְּמַדּוֹ וַתָּבֹא כַמַּיִם בְּקִרְבּוֹ וְכַשֶּׁמֶן בַּעֲצָמוֹתָיו: תהלים קט יח
10. וְשִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי בֵית יִשְׂרָאֵל וְיַאֲזַנְיָהוּ בֶן שָׁפָן עֹמֵד בְּתוֹכָם עֹמְדִים לִפְנֵיהֶם וְאִישׁ מִקְטַרְתּוֹ בְּיָדוֹ וַעֲתַר עֲנַן הַקְּטֹרֶת עֹלָה: יחזקאל ח יא
11. וַיִּשְׁלַח תַּבְנִית יָד וַיִּקָּחֵנִי בְּצִיצֹת רֹאשִׁי וַתִּשָּׂא אֹתִי רוּחַ בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם וַתָּבֹא אֹתִי יְרוּשָׁלִָמָה בְּמַרְאוֹת אֱלֹהִים אֶל פֶּתַח שַׁעַר הַפְּנִימִית הַפּוֹנָה צָפוֹנָה אֲשֶׁר שָׁם מוֹשַׁב סֶמֶל הַקִּנְאָה הַמַּקְנֵה: יחזקאל ח ג

מוסף תוספות

א. דמחייב בבכל דבילה קעילית ונכנס למקדש ולא גמר שכר שכר מנזיר. תוס' שבועות כג. ד"ה גמר. ב. ואי שתיה לאו בכלל אכילה הוא היה לתן להזכיר גם השתיה. שם סב: ד"ה תא. ג. דאי כתיב צאן הוי"א גידולי קרקע לא ואי כתיב גורן הוי"א בעלי חיים לא. תוס' עירובין מ: ד"ה הוי"א מאי. ד. [ן]אצטריך שכר שכר דלא נימא שכר גופיה דבילה קעילית היא. שם. ה. הלכך צריך ריבוי. תוס' הא"ש שבועות כג. ו. ול"ל גזירה שוה דשכר שכר מנזיר לאשמועינן דשתייה בכלל אכילה. שם. ז. דכיון דמרבוי דביתי"ן נפקא מ"ל דאכיל ליה ע"י אינגרון, דלא בעינן מידי דמשכר. תוס' עירובין שם.

מוסף רש"י

חייב. מלקות, כי' יהודה מוקמינן לה בפרק אמרו לו (כריתות יג.) דקאמר התם על שאר משכרין בתוספתא לאל תשת (בבורות מה:) וכהכן עקביא (סנהדרין עא.). כתיב ישמח. יין ישמח לבב אנוש (תהלים קד) בפי"ן דמשמע לשון שומם, שממשמהו וטופל תכמא לבו, וקרינן ישמח. לשון שממה, זכה. כלומר אם זכה ודע להזהר בעצמו מלעשות יותר מדי, משמחהו. שמעקה את הלב (סנהדרין ע.). **כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו.** מקום סיכה לשתיה (שבת יח.).

רבינו חננאל

אמר רבא חמרא וריחני פקחין. אבילה ושתיה מנא לן דאיקרי ענוי, שנאמר ענייתי בצום נפשי. רחיצה וסיכה מנא לן דאיקרי ענוי שנאמר לחם חמודות לא אכלתי ובשר ויין לא בא אל פי וסוך לא סכתי וגו', וכתיב מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות וגו'. דדייק רב אשי מדכתיב וסוך לא סכתי, כל סיכה, בין סיכת מים שהיא רחיצה, בין סיכת שמן, אחד זה ואחד זה לא סכתי. מאי ואני באתי בדברך, דכתיב ושבעים איש מזקני בית ישראל ויאזניהו בן שפן וגו'

תוס' ישנים

אתיא שכר שכר מנזיר. וא"ת למאן דמחייב דבילה קעילית וחלב בנכנס למקדש, ולמקדש לא יליף שכר שכר מנזיר, מנא ליה דשתיה בכלל אכילה. ולענין נדל (נקלה לן מדמשמע) [אז שבועה נמי קיימא לן דשתיה בכלל אכילה] בפ"ג דשבועות [כב. ב]. י"ל דמסברא נפקא ליה כדאמרינן בפ"ג דשבועות [שם] דאמר ליה אינש לחבריה אל תיעבוד מלאכתי ואיעבוד אזל ואמר לענין מעשר אית ליה ולא נמי לענין מקדש משום דרחמנא אמר לחבדיל ולהורות ובכל שאר משכרין אינו יכול להבדיל ולהורות. אבל הקשה זה"ל אלמא על מיעוט אחרון זה, דהא אמרינן בפ"ק דמיר [ג, ב] ר' שמעון אומר אינו אינו מיעוט עד שיהיו מבולם שנאמר מכל אשר יעשה וכגון דרבי מיין ושכר יהיו אפילו לא מזה אלא מאחד מהן הוי מיעוט, דר' שמעון יליף שכר שכר מנזיר לענין מקדש לאפוקי מדמעמ אבל דבילה קעילית ושתה דבש וחלב כו'. ואמאי לא קאמר דר' שמעון ויליף ליה לענין מעשר שני, ולא ליתי לאפוקי מהך בריתא, אלא ש"מ לא יליף לן

ח) עי' בתוס' דסוגיין ובתוס' עירובין ובסוגיות דשם ועיין ש"ש.

כלל בשום מקום כיון דלא גמר לה בחד דוכתא. ואין נראה לדחות דשכר דמיר ומקדש לא יליפינן אלא שכר דמעשר מפני [ד]הוי מופנה מגד אחד אמר ר' שמעון דאיתא ליה [ד]שכר דמיר הוי מופנה, מ"כ (לא) הוה ליה למילף (מן) מקדש (ו)שכר שכר מנזיר, (ולא) [ולאמאן]

שכר דבשאר משכרין אי נכנס למקדש חייב דמכל מקום מקרבי אמאי יליפי שכר שכר דמעשר מנזיר, ילף שכר שכר דמעשר (דמפני) [דמופנה] משכר דמקדש. על כן (אין לנו) [לרוץ לומר כ]תירוץ (ד"ה)אשון. **יליף שכר שכר מנזיר.** פיתה לרבינו דהא בעירובין בפרק בכל מערבין [ק, ח] תניא בן בג בג אומר ואתה הכסף ר' וקאמר התם לרבי דאי כתב רחמנא דבילה קעילית אבל יין אגב קנקנו אימא לא כתב רחמנא ביין, (ומדרש) [למדרש] מיניה ביין אגב קנקנו וכ"ש דבילה קעילית ואייתר ליה בשכר לתמד משהמתין, משמע הא לא יתור דביין הוה אמינא מאי שכר דבילה קעילית והיכי מצינו למימר הכי הא ילפינן שכר שכר מנזיר, ודוחק הוא לדחות דמילתא דהתם אתיא לאמאן דאמר דחייב בשאר משכרין בנכנס למקדש ולית ליה שכר שכר מנזיר, ועוד קשה לרבינו [דדרש] התם מבבקר לוקחין בשר אגב עורו [וכו'] והא אינגרון דלכלל ופרט דדרשינן התם מה הפרט תפוסים פרי מפרי וגידולי קרקע כו', ועוד דמי פרטי צריך לכל הפחות אי כתב בקר ואגאן הוה אמינא בעלי חיים אין, ואי כתב יין ושכר הוה אמינא גידולי קרקע, כדאמרינן בקידושין (יח, ח) גבי הענקה דאי כתב רחמנא בקר ואגאן הוה אמינא בעלי חיים ואי כתב רחמנא גורן ויקב כו'. ואומר רבינו דמיתורא דביתי"ן דרש התם אבל בקר ואגאן ויין ושכר לגופיה לריכי לדרשא אחרינא (ולפסורי) (ולפרעי) דעירובין, ולהכי מוקמינן ליתורא דביתי"ן בשכר לבדבילה קעילית, אבל (שאר) [שכר] שכר גופיה ילפינן ממנזיר. מ"כ. מיהו תימה (לפרי) [לרבינו] אמאי אינינרך קרא לדבילה קעילית והא מכל שכן דיין אגב קנקנו נפקא. י"ל דמ"מ אע"פ שלא היה משמיענו חידוש אי בדבילה קעילית משתעי, מ"מ יש לנו לומר דמשתעי בחכי (ולגוש דרש הכי) [ולחייבו ע"ש דמיין ושכר [גופייהו] דלא אינגרינן [אלא] לגוש דרשה בעלמא. מ"כ. ואי

לבוש הבדים. הוא גבריאל בספר דניאל: **[פולסי דנורא].** מקלות של אור: **אי לא עבדא.** כלו: **לא עבדא.** והיינו מצדיקים אותך לומר דומה הוא את הדבר אולי יאוב הקב"ה מחרונו ויתרצה לסם: **דדפקדוך.** שאתה אתה נוטל הגחלים מדינות לכרובים ואתה אמרת אל הכרוב לתתם לך: **בחריקיה.** במקומו: **עומד לנגדי.** גבריאל אמר כן לדניאל: **ופרווחא דמשמיא.** נמל שקורין פורט: **דמשמיא.** דבר מלכות בלשון פרסי לפי שהוא מעלה שם מרגליות כדאמרינן בר"ה ט': **אלרגא.** כסף גולגלתא: **שוא לכם וכו'.** כלומר כלום הגוויים האומות נהיות החכמים מסוריים בידם והלא המקרא משבחן אף נשותיהם מגדדות שיבה מעייניהן שוא לכם בעלי אומות המשכימים ומאחרים למלאכתם אוכלי לחם בעצב וביגיעה כן יתן הזן את העולם מזונות ופרנסה לידידו שבא למי שנדד שינה בשבילו: **בלאי בדבריך.** על שדברתי בך: **אשכחיה לדניאל דהוה נקע ליגרלתא: ואתי יונא והגה שר יון בא.** וכשהגיע זמן מלכות יון לבא הלא על כרחי שכבר נגזרה גזרה ושר יון יבא במקומי: **עוי עוי.** לעק ולות גבריאל על זאת שלא ימשלו מלכי יון בישראל: **ולאביתר הכהן וגו' כי נשאת את ארון ה' לפני דוד אבי.** כשהיה בורח מפני אבשלום: **וכי הסעניים בכל אשר הסעני אבי.** למדנו שנקרא בריחתו של דוד מפני אבשלום עינוי וכתיב כי אמרו העם רעב ועיף ולמה במדבר: **מים קריס על נפש עיפה.** שלמה מרמיזה מיקרי עיף ולא מעילת הסנדל וקרי ליה עינוי דכתיב בכל אשר התענה אבי: **מרעקא.** שוט הסוס: **ויעש כן.** בישעיה כתיב ישעיה לא היה רגיל במרכבת סוסים ויתף דיליה בנעילת סנדל הוא והוא יגלה על יחוף דדוד נמי דמנעילת הסנדל הוא: **שלא יבוא רגלך גולה:** אם

שם מושב סמל הקנאה המקנה [1]ויבא אותי אל חצר בית ה' הפנימית והנה פתח היכל ה' בין האולם ובין המזבח כעשרים וחמשה איש אחוריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה והמה [6]משתחוים קדמה לשמש ממשמע שנאמר [3]ופניהם קדמה איני יודע שאחוריהם אל היכל ה' אלא מה ת"ל אחוריהם אל היכל ה' מלמד שהיו פורעין עצמן והיו מתריזין כלפי מטה אמר לו הקב"ה למיכאל מיכאל סרחה אומתך אמר לפניו רבונו של עולם דיו לטובים שבהם אמר לו אני שורף אותם ולטובים שבהם מיד [2]ויאמר [3](לאיש) לבוש הבדים ויאמר בוא אל בינות לגלגל אל תחת לכרוב ומלא חפניך גחלי אש מבינות לכרובים וזרוק על העיר ויבא לעיני מיד [3]וישלח הכרוב את ידו מבינות לכרובים אל האש אשר בינות הכרובים וישא ויתן אל חפני לבוש הבדים ויקח ויצא אמר רב חנא בר ביזנא אמר ר' שמעון חסידא אילמלא לא נצטננו גחלים מידו של [7]כרוב לידו של גבריאל לא נשתיירו משונאיהן של ישראל שריד ופליט וכתיב [4]והנה האיש לבוש הבדים אשר הקסת במתניו משיב דבר לאמר עשיתי כאשר צויתני [8][א"ר יוחנן באותה שעה הוציאו לגבריאל מאחורי הפרגוד ומחיוהו שיתין פולסי דנורא אמרו ליה אי לא עבדת לא עבדת אי עבדת אמאי לא עבדת כדפקדוך ועוד דעבדת לית לך [9]אין משיבין על הקלקלה אייתותה לדוביאל שרא דפרסאי ואוקמיה בחריקיה ושמש עשרים ואחד יום היינו דכתיב [5]ושר מלכות פרס עומד לנגדי עשרים ואחד יום והנה מיכאל אחד השרים הראשונים בא לעזרני ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס יהבו ליה עשרין וחד מלכי ופרוותא דמשהיג אמר כתיבו לי לישראל באכרגא כתבו ליה כתיבו לי רבנן באכרגא כתבו ליה בעידנא דבעו למיחתם עמד גבריאל מאחורי הפרגוד ואמר [6]שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא מאי כן יתן לידידו שנא א"ר יצחק אלו נשותיהן של תלמידי חכמים שמנדדות שינה בעולם הזה וזוכות לעולם הבא ולא השגיחו עליו אמר לפניו רבש"ע אם יהיו כל חכמי או"ה בכף מאזנים ודניאל איש חמודות בכף שניה לא נמצא מכריע את כולם אמר הקב"ה מי הוא זה שמלמד זכות על בני אמרו לפניו רבש"ע גבריאל אמר להם יבא שנאמר [7]ואני באתי בדבריך אמר להו ליעול אעיילוהו אתא אשכחיה לדוביאל דנקט ליה לאיגרתיה בידיה בעא למרמא מיניה בלעה איכא דאמרי מיכתב הוה כתיבא מיחתם לא הוי חתמא איכא דאמרי אף מיחתם נמי הוה חתמא כדבלעיה מחיק לה מיניה היינו דבמלכותא דפרס איכא דיהיב כרגא ואיכא דלא יהיב כרגא [8]ואני יוצא והנה שר יון בא עוי עוי וליכא דאשגח ביה]: ואי בעית אימא רחיצה דאיקרי ענוי מנא לן מהכא דכתיב [9]ולאביתר הכהן אמר המלך ענתות לך על שדך כי איש מות אתה וביום הזה לא אמיתך כי נשאת [את] ארון [6]ה' לפני דוד אבי וכי התענית בכל אשר התענה אבי וכתיב ביה בדוד [10]כי אמרו העם רעב ועיף וצמא במדבר רעב מלחם וצמא ממים עיף ממאי לאו מרחיצה ודילמא מנעילת הסנדל אלא אמר ר' יצחק מהכא [11]מים קרים על נפש עיפה ודילמא משתיה מי כתיב בנפש עיפה על נפש עיפה כתיב ונעילת הסנדל מנא לן דכתיב [12]ודוד עולה במעלה הזיתים עולה ובוכה וראש לו חפוי [6](והולך) יחף יחף ממאי לאו מנעילת הסנדל ודילמא מסוסיא [6] ומרטקא אלא אמר רב נחמן בר יצחק מהכא [13]לך ופתחת השק מעל מתניך ונעלך תחלוץ מעל רגלך וכתיב [13]ויעש כן הלוך ערום ויחף יחף ממאי לאו מנעילת הסנדל ואימא במנעלים המטולאים דאי לא תימא הכי ערום ערום ממש אלא [6]בבגדים בלויים הכא נמי במנעלים המטולאים אלא אמר רב נחמן בר יצחק מהכא [14]מנעי רגלך מיחף וגרונך מצמאה מנעי עצמך מן החטא כדי שלא יבא רגלך לידי יחוף מנעי לשונך מדברים בטלים כדי שלא יבא גרונך לידי צמאה תשמיש המטה דאיקרי ענוי מנא לן דכתיב [15]אם תענה את בנותי ואם תקח נשים אם

ואין להקשות דילמא להתענות דקרא לאו אסיכה קאי אלא אלחם ממודות לא אכל סהיה מענה נפשו באכילה וי"ל האי לאו עינוי הוא מי שאינו אוכל לחם ממודות ואוכל לחם אחר ואינו שותה יין ושותה משקה אחר אלא ולאי אסיכה קאי שלא היה שך כלו.

[6]**דתנן מניין לסיכה שהיא כשתייה דכתיב ותבא כמים בקרבו וגו'.** בפרק אמר ר' עקיבא בשבת (דף פו.) קאמר עלה אע"פ שאין רואה לדבר זכר לדבר ותבא כמים בקרבו ותימה דבפרק בנות כותים (נדה דף נב. וסס) מייתי ברייתא דתניא ולא יתלנו את קדשי בני ישראל לרבות את הסך כשותה ואי בעית אימא מהכא ותבא כמים בקרבו וגו' והשתא קשה דמעיקרא מייתי ראיה מדאוריתא והדר מייתי ראיה מדברי קבלה שאינו אלא זכר לדבר וי"ל דה"ק אפי' לא היה לנו פסוק לאסור סיכה דאוריי' הוה לן למיסרי' מדרבנן מקרא דותבא אי נמי קרא דולא יתלנו נמי אסמכתא בעלמא דעיקרו לאו להאי דרשא אתא אלא לגלגלשינן בפרק קמא דזבחים (דף ג.): קדשים מחללין קדשים ואין מולין מחללין קדשים וכסא"פ אלו הן הנסרפין (סנהדרין דף פג.) יליפינן מיני' אוכל טבל דבמיתה ופר"ת דכל עינויים דיום"כ ליתנהו אלא מדרבנן וקראי אסמכתא בעלמא לבר מאכילה ושתיה [8] ה"אמר לקמן ומה היה מלוכלן בטיט ובצואה רוחץ כדרכו ואינו חושש מי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש ובמסכת כריתות בפ"ק (דף ז.) אמרינן כהן שסך שמן של תרומה (למעיס) בן בתו ישראל מתעגל בו ואינו חושש ואי הוי דאוריתא היה אסור בכל עניין אלא מדרבנן ומותר אדם לסוך בחלב דלא אשכחן דאתסר סיכה דאיסורי הנאה ביום"כ ובתרומה ובאיסורי הנאה כי הא'ל בפרק כל שעה (פסחים דף כה.): רבינא שייף לגרתיה בגוהרקי דערלה וכו' עד אמר ליה אלא כדרך הנאתו קא עבידנא ואכב מי של שור הנסקל על גבי מכתו פטור הא מהומך אסור משום דאיסורי הנאה מינהו אבל חלב דהתירי הנאה מותר ובתרומה אסור משום דאיסור אסמכתא דולא יתלנו וביום"כ אסרו משום תענוג אבל משום רפואה שרי אי יליו מלוכלכות כלא דמילתא

היכא דאינו בשביל תענוג שרי:

[6]**מניין לסיכה שהיא כשתיה דכתיב ותבא וגו'.** תימה לי אמאי אינטריך הש"ס למיגמר סיכה מוסון לא סכתי הא מהאי קרא נפקא מותבא כמים בקרבו וכו' ומתני' היא בשבת בפרק אמר ר' עקיבא (דף פו.) וגראה לי לאנטריך דאי לא כתיב אלא האי קרא דותבא כמים בקרבו וכו' היינו אוסרין אפי' סיכה שאינה של תענוג כשתיה להכי אייתי מקרא דדיאל דמשמע שלא נמנע אלא מסיכה של תענוג מדכתיב להתענות ואי לא כתיב אלא קרא דדניאל לא הוה אסרי' סיכה דכמה עניינין של צער שהיה מענה ומצער נפשו ולא גמרינן מהתם דדילמא הד משאר עינויין שעשה הוה אסרינן אבל סיכה לא קא משמע לן מקרא דותבא כמים וגו' דסיכה כשתיה ועוד דמקרא דותבא אינטריך לן למילף גבי תרומה דסך כשותה דבתרומה לא שייך למיגמר מקרא דדניאל[6]: משום

1. וַיָּבֵא אֹתִי חֲצַר בֵּית יְיָ הַפְּנִימִית וְהִנֵּה פֶתַח הֵיכַל יְיָ בֵּין הָאוּלָם וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ כְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ אַחֹרֵיהֶם אֶל הֵיכַל יְיָ וּפְנֵיהֶם קֵדְמָה וְהֵמָּה מִשְׁתַּחֲוִיתֶם קֵדְמָה לַשָּׁמֶשׁ: יחזקאל ח טז
2. וַיֹּאמֶר אֶל הָאִישׁ לָבֻשׁ הַבָּדִים וַיֹּאמַר בֹּא אֶל בֵּינוֹת לַגַּלְגַּל אֶל תַּחַת לַכְּרוּב וּמְלָא חָפְנֶיךָ גְחָלֵי אֵשׁ מִבֵּינוֹת לַכְּרֻבִים וּזְרֹק עַל הָעִיר וַיָּבֹא לְעֵינָי:
יחזקאל י ב
3. וַיִּשְׁלַח הַכְּרוּב אֶת יָדוֹ מִבֵּינוֹת לַכְּרוּבִים אֶל הָאֵשׁ אֲשֶׁר בֵּינוֹת הַכְּרֻבִים וַיִּשָּׂא וַיִּתֵּן אֶל חֹפְנֵי לְבֻשׁ הַבַּדִּים וַיִּקַּח וַיֵּצֵא: יחזקאל י ז
4. וְהִנֵּה הָאִישׁ לָבֻשׁ הַבַּדִּים אֲשֶׁר הַקֶּסֶת בְּמָתְנָיו מֵשִׁיב דָּבָר לֵאמֹר עָשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי:
יחזקאל ט יא
5. וְשַׂר מַלְכוּת פָּרַס עֹמֵד לְנֶגְדִּי עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם וְהִנֵּה מִיכָאֵל אַחַד הַשָּׂרִים הָרִאשֹׁנִים בָּא לְעֶזְרָנִי וְאֲנִי נוֹתַרְתִּי שָׁם אֶצֶל מַלְכֵי פָרַס: דניאל י יג
6. שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת אֹכְלֵי לָחֶם הָעֲצָבִים כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא: תהלים קכז ב
7. וְיֹאמַר אֵלַי אַל תִּירָא דָנִיֵּאל כִּי מִן הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר נָתַתָּ אֶת לִבְּךָ לְהָבִין וּלְהִתְעַנּוֹת לִפְנֵי אֱלֹהֶיךָ נִשְׁמְעוּ דְבָרֶיךָ וַאֲנִי בָּאתִי בִּדְבָרֶיךָ: דניאל י יב
8. וְיֹאמַר הֲיָדַעְתָּ לָּמָה בָּאתִי אֵלֶיךָ וְעַתָּה אָשׁוּב לְהִלָּחֵם עִם שַׂר פָּרָס וַאֲנִי יוֹצֵא וְהִנֵּה שַׂר יָוָן בָּא:
דניאל י כ
9. וּלְאַבְיָתָר הַכֹּהֵן אָמַר הַמֶּלֶךְ עֲנָתוֹת לְךָ עַל שָׂדֶיךָ כִּי אִישׁ מָוֶת אָתָּה וּבַיּוֹם הַזֶּה לֹא אֲמִיתֶךָ כִּי נָשָׂאתָ אֶת אֲרוֹן אֲדֹנָי אֱלֹהִים לִפְנֵי דָוִד אָבִי וְכִי הִתְעַנִּיתָ בְּכֹל אֲשֶׁר הִתְעַנָּה אָבִי:
מלכים א ב כו
10. וְדִבַשׁ וְחֵמְאָה וְצֹאן וּשְׂפוֹת בָּקָר הִגִּישׁוּ לְדָוִד וְלָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ לֶאֱכוֹל כִּי אָמְרוּ הָעָם רָעֵב וְעָיֵף וְצָמֵא בַּמִּדְבָּר: שמואל ב יז כט
11. מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה וְשִׁמְעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְחָק: משלי כה כה
12. וְדָוִד עֹלֶה בְּמַעֲלֵה הַזֵּיתִים עֹלֶה וּבוֹכֶה וְרֹאשׁ לוֹ חָפוּי וְהוּא הֹלֵךְ יָחֵף וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ חָפוּ אִישׁ רֹאשׁוֹ וְעָלוֹ עָלָה וּבָכֹה: שמואל ב יז ל
13. בָּעֵת הַהִיא דִּבֶּר יְיָ בְּיַד יְשַׁעְיָהוּ בֶּן אָמוֹץ לֵאמֹר לֵךְ וּפִתַּחְתָּ הַשַּׂק מֵעָל מָתְנֶיךָ וְנַעֲלְךָ תַּחְלֹץ מֵעַל רַגְלֶיךָ וַיַּעַשׂ כֵּן הָלַךְ עָרוֹם וְיָחֵף: ישעיהו כ ב
14. מְנָעִי רַגְלֵךְ מִיָּחֵף וּגְרוֹנֵךְ מִצְּמָאָה וְתֹאמְרִי נוֹאָשׁ לוֹא כִּי אֶתְבַּחְתִּי זָרִים וְאַחֲרֵיהֶם אֵלֵךְ: ירמיהו ב כה
15. אִם תַּעֲנֶה אֶת בְּנֹתַי וְאִם תִּקַּח נָשִׁים עַל בְּנֹתַי אֵין אִישׁ עִמָּנוּ רְאֵה אֱלֹהִים עֵד בֵּינִי וּבֵינֶךָ: בראשית לא נ

תוס' ישנים

הריני שורף את המובים שבהם. לפי שלא מיחו כדאמרינן בסמה בסתם [שבת נה, ב] אינעבו על שהיה כיסה לממות. **יהבי ליה עשרים וחד מ"כי.** כנגד ל"ג יום שימש. **ודיל"מא משתיה.** לריך עיון דל"ל לא סוי מים קרים על נפש עיפה כמו עיף דדוד, דהתם ליכא לפרוסי דלעמא משתיה דסך כתיב ולמה, ומסקמה מד גוונא מיהו. **מאי לאו מנעילת הסנדל.** וליכא למימר מסוסיא ומרטקא דהא כתיב ונעלך תחלוץ מעל רגלך, ולא יחוף. **כהולכי גולה, דגולים** כפירוש רש"י שפירש דלא היה רגיל במרכבת סוסים. **שלא יבואו רגליך לידי** הולכים יחפים לגמרי.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דתנן וכו' דהאמר לקמן **ואם** היה מלוכלך. עי' ברכיני יומס ס"ב דברכות סי' ג' ד"ה מתני' דאין בגלה כו':

הגהות הב"ח

(א) גמ' **בריא** ודילמא מסוסיא ומטרקא אלא אמר:

לעזי רש"י

פור"ט. נמל.

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

מוסף תוספות

א. ומדאורייתא לא הוי סך כשותה. **תוס'** נדה נב. ד"ה וכסמן.

רבינו חננאל

(ו)אחריהם אל היכל ה' וגו', אמר הקב"ה למיכאל, מיכאל סרחה אומתך, אמר לפניו רבונו של עולם דיי הטובים שבהם. אמר לו ומפני מה לא מיחו הריני שורף הכל. מיד ויאמר אל האיש לבוש הבדים בא אל בינות לגלגל וגו' וישא ויתן אל חפני לבוש הבדים. אילו לא נצטננו הגחלים מיד הכרוב לידו של גבריאל לא נשתייר משונאי ישראל שריד ופליט. והנה האיש לבוש הבדים אשר הקסת במתניו משיב דבר לאמר עשיתי ככל אשר צויתני, א"ר יוחנן באותה שעה אפיקו גבריאל לאחורי הפרגוד ומחיה כו', אמרו ליה אי לא עבדת אמאי לא עבדת כדפקדון. ותוב ליה לן אין משיבין על הקלקלה, אוקומה לדוביאל שר פרס בדוכתיה כ"א יום, שנאמר ושר מלכות פרס עומד לנגדי עשרים ואחד יום והנה מיכאל אחד השרים הראשונים בא לעזרני ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס. אמר להן כתיבו לי ישראל וכולהו רבנן באכרגא, כתבו ליה, כי מטא למחתם פתח גבריאל ואמר שוא לכם משכימי קום וגו', ולא אשגחו ביה, אמר רבון כל העולמים אם יהיו כל חכמי אומות העולם בכף מאזנים ודניאל בכף שניה לא נמצא מכריע את כולם, אמר הקב"ה מי הוא המלמד זכות על בני, [א"ל] גבריאל, [א"ל] יבא, מייד בא, היינו דכתיב ואני באתי בדבריך. נעילת הסנדל מנא לן, דאיקרי ענוי, ופשטנא מהכא מנעי רגלך מיחף ורגונך מצמאה, איתקש יחיפה לצמאה, ובצמאה כתיב כי אמרו העם רעב ועיף וצמא במדבר, ומצאנו שאמר שלמה לאביתר כי התענית בכל אשר התענה אבי. נמצאת הצמאה שנקרית ענוי ויחיפה כיוצא בה. וזה מדרש הוא אמר נביא לכנסת ישראל מנעי רגלך מחטא כדי שלא תבא לידי יחוף, וסור מדברים בטלים כדי שלא יבא גרונך לצמאה. מניעת תשמיש המיטה מנא לן, דהוא ענוי, שנאמר אם תענה את בנותי שלהן, ואם תקח נשים, שתביא עליהן צרות.